

Маріупольський державний університет

**ІННОВАЦІЇ
В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ:
ТЕОРІЯ, ПЕРСПЕКТИВИ, ШЛЯХИ
ЗАПРОВАДЖЕННЯ У ПРАКТИКУ**

**Збірник матеріалів
IV Міжнародної науково-практичної конференції**

Київ - 2026

УДК 373.2(06)

ІННОВАЦІЇ В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ: ТЕОРІЯ, ПЕРСПЕКТИВИ, ШЛЯХИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ У ПРАКТИКУ: збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції, 27 березня 2026 року / за заг. ред. С.І. Макаренко. Київ: МДУ, 2026. 270 с.

Редакційна колегія:

Блашкова Олена, кандидатка педагогічних наук, доцентка, в. о. завідувача кафедри практичної психології Маріупольського державного університету

Деснова Ірина, кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри практичної психології Маріупольського державного університету

Коляденко Ніна, докторка медичних наук, доцентка, професорка кафедри практичної психології Маріупольського державного університету

Крутій Катерина, докторка педагогічних наук, професорка кафедри дошкільної освіти Маріупольського державного університету

Макаренко Світлана, кандидатка педагогічних наук, доцентка, в. о. завідувача кафедри дошкільної освіти Маріупольського державного університету

Поповська Оксана, кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри дошкільної освіти Маріупольського державного університету

Фунтікова Ольга, докторка педагогічних наук, професорка кафедри дошкільної освіти Маріупольського державного університету

Яйленко Вікторія, старша викладачка кафедри дошкільної освіти Маріупольського державного університету

Рекомендовано до друку Вченою радою психолого-педагогічного факультету
Маріупольського державного університету
(протокол № 8 від 28 квітня 2026 року)

Статті публікуються в авторській редакції

© Колектив авторів, 2026

© Кафедра дошкільної освіти МДУ, 2026

Розділ 1. МЕТОДОЛОГІЯ ТА ПРАКТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ СУЧАСНИХ ПАРАДИГМ І КОНЦЕПЦІЙ, ПРОГРАМ РОЗВИТКУ ДІТЕЙ РАНЬОГО ТА ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Поповська Оксана,

канд. пед. наук, доц., доцентка кафедри дошкільної освіти,
Маріупольський державний університет, м. Київ

Барабуль Руслан,

здобувач 1 курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти,
освітня програма «Дошкільна освіта. Інклюзія»,
Маріупольський державний університет, м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ПАРАДИГМ І ПРОГРАМ РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Рухова активність є однією з фундаментальних умов життєдіяльності та повноцінного функціонування організму людини, зокрема в дитячому віці. Вона виступає природно зумовленим компонентом життєдіяльності, що забезпечує гармонійний розвиток дитини, сприяє підтриманню оптимального рівня функціональних можливостей організму, а також відіграє важливу роль у формуванні соціальної активності особистості [1]. У контексті сучасних освітніх парадигм рухова активність розглядається як інтегративний чинник фізичного, психічного та соціального розвитку дитини [2].

Нормативно-правове забезпечення освітнього процесу в Україні, зокрема закони України «Про освіту», «Про фізичну культуру і спорт», а також державні програми розвитку освіти, визначають фізичну культуру як важливий засіб збереження та зміцнення здоров'я дітей, профілактики захворювань і формування здорового способу життя [3; 4; 5]. У межах реалізації сучасних програм розвитку дітей дошкільного віку ці положення набувають особливої актуальності, оскільки орієнтують освітній процес на здоров'язбережувальні та компетентнісні підходи.

У сучасній педагогічній науці навчання і виховання дітей розглядаються як цілісна система соціально-педагогічних впливів, спрямованих на формування в дітей здатності до усвідомленого ставлення до власного здоров'я, розвитку працездатності, набуття навичок організації рухової активності та засвоєння життєво необхідних рухових умінь і навичок. Дошкільний вік є сензитивним періодом для формування основ здорового способу життя, що зумовлює необхідність цілеспрямованої організації рухової активності в освітньому процесі закладів дошкільної освіти. У цьому контексті фізичне виховання виступає важливою складовою загальної системи освіти, орієнтованою на забезпечення

гармонійного розвитку особистості на засадах індивідуалізації, варіативності та оздоровчої спрямованості [6].

Сучасні освітні концепції трактують фізичну культуру як складову базової культури особистості, що формується у процесі засвоєння соціального досвіду та цінностей суспільства. Відповідно до наукових підходів, фізична культура є складовою загальної культури, яка відображає рівень розвитку рухової діяльності та способів її організації, що засвоюються дитиною в процесі виховання та навчання [7]. У цьому аспекті рухова активність виступає не лише як біологічна потреба, але й як соціокультурний феномен, що інтегрується у зміст сучасних освітніх програм.

У педагогіці поняття фізичного виховання визначається як «система соціально-педагогічних заходів, спрямованих на розвиток фізичних можливостей організму, формування рухових умінь і навичок, а також виховання фізичних якостей дитини» [8, с. 96]. У структурі цієї системи рухова активність посідає провідне місце як основний засіб реалізації завдань фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку.

Історико-педагогічний аналіз засвідчує, що рухова активність здавна виступала основою фізичного виховання. У різні історичні періоди вона розглядалася як засіб підготовки людини до життєдіяльності, праці та соціальної взаємодії. Особливого значення набуває досвід античної культури, де рухова активність забезпечувала гармонійний розвиток особистості та формування ключових життєвих компетентностей. Аналогічно, у східних оздоровчих практиках рухова активність інтегрується з дихальними та психофізичними вправами, що сприяє комплексному розвитку організму [2].

У контексті сучасних освітніх парадигм рухова активність розглядається як універсальний засіб розвитку дитини, що забезпечує не лише фізичне вдосконалення, але й когнітивний, емоційний та соціальний розвиток. Вона є важливим чинником формування ціннісного ставлення до здоров'я, розвитку саморегуляції та життєвої компетентності.

Педагогічна спадщина класиків (Я. Коменського, Ж.-Ж. Руссо, К. Ушинського та ін.) підкреслює значення рухової активності як природного способу пізнання світу та розвитку дитини. Відповідно до принципу природовідповідності, рухова діяльність є необхідною умовою гармонійного розвитку, оскільки відповідає природним потребам і можливостям дитини [8].

У сучасних дослідженнях рухова активність розглядається як складова здорового способу життя та важливий компонент фізичної культури особистості. Вона забезпечує розвиток усіх видів діяльності дитини, сприяє її соціалізації та самореалізації в освітньому середовищі. Водночас ефективність рухової активності значною мірою залежить від умов її організації, змісту та педагогічного керівництва [9].

Сучасні освітні програми закладів дошкільної освіти орієнтовані на створення умов для збереження і зміцнення здоров'я дітей, забезпечення їхнього

всебічного розвитку та формування ключових компетентностей. У цьому контексті рухова активність виступає одним із провідних чинників впливу на стан здоров'я та розвиток дитини. Водночас як недостатній, так і надмірний рівень рухової активності (гіподинамія або гіперкінезія) можуть негативно впливати на організм, що актуалізує проблему оптимізації рухового режиму в закладах дошкільної освіти [10].

Аналіз практики організації рухового режиму в закладах дошкільної освіти свідчить про наявність низки проблем, зокрема недостатню моторну щільність занять, обмежене використання вправ на розвиток витривалості, нерациональний добір рухливих ігор, недостатнє врахування індивідуальних особливостей дітей [7]. Це зумовлює необхідність удосконалення підходів до організації рухової активності на засадах сучасних освітніх концепцій.

Важливим принципом організації рухової активності є індивідуально-диференційований підхід, що передбачає врахування вікових, психофізіологічних та індивідуальних особливостей дітей. Його реалізація ґрунтується на ідеях діяльнісного підходу, відповідно до якого розвиток особистості відбувається у процесі активної діяльності.

У структурі освітнього процесу рухова активність реалізується у двох основних формах: цілеспрямованій (організованій педагогом) та самостійній [1]. Важливим завданням сучасної дошкільної освіти є створення умов для розвитку самостійної рухової діяльності дітей, що сприяє формуванню ініціативності, самостійності та відповідальності.

Досягнення оптимального рівня рухової активності потребує створення відповідного предметно-просторового середовища, забезпечення необхідного обладнання та організації фізкультурно-оздоровчої роботи. У цьому контексті особливого значення набувають здоров'язберезувальні технології, спрямовані на формування культури здоров'я як у дітей, так і у дорослих учасників освітнього процесу.

Отже, у контексті реалізації сучасних освітніх парадигм і програм розвитку дітей дошкільного віку організація рухової активності набуває комплексного характеру та розглядається як важливий чинник гармонійного розвитку особистості дитини. Її ефективність визначається науково обґрунтованим поєднанням змісту, форм і методів організації, а також урахуванням індивідуальних особливостей і потреб дітей дошкільного віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрющенко Т. К. Формування здоров'язберезувальної компетентності дітей дошкільного віку. Київ: Генеза, 2017. 256 с.
2. Шевченко Ю. М. Фізичне виховання дітей дошкільного віку в сучасних умовах. Харків: Ранок, 2018. 240 с.
3. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). Київ: МОН України, 2021. 37 с.
4. Державний стандарт дошкільної освіти від 26 листопада 2025 р. № 1557. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1557-2025-%D0%BF#Text> (дата звернення 25.03.2026 р.)
5. Денисенко Н. Ф. Організація рухового режиму дітей у дошкільних навчальних

закладах. Київ: Літера ЛТД, 2016. 128 с.

6. Вільчковський Е. С. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку. Київ : Освіта, 2008. 384 с.

7. Єфименко М. М. Теорія і практика фізичного виховання дітей дошкільного віку. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 336 с.

8. Беленька Г. В. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку. Київ: Вища школа, 2015. 304 с.

9. Howard S. J., Vasseleu E. F. Self-regulation and executive function in early childhood. *Frontiers in Psychology*. 2020. Vol. 11. Art. 534281. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.534281> (дата звернення 25.03.2026 р.).

10. Blair C., Raver C. C. Closing the achievement gap through modification of neurocognitive and neuroendocrine function. *Child Development*. 2020. Vol. 91, № 2. P. e85–e103. DOI: <https://doi.org/10.1111/cdev.13240> (дата звернення 25.03.2026 р.).

Бартків Оксана,

канд. пед. наук, доцентка кафедри загальної педагогіки
та дошкільної освіти,

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

НАВЧАННЯ ЧЕРЕЗ ДОСЛІДНИЦТВО ЯК ОДИН ІЗ ПРИНЦИПІВ ЕФЕКТИВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Зміни, які відбуваються в сучасному українському суспільстві, на перший план висувають завдання виховання креативних, творчих особистостей, уміючих привносити нове, оригінальне і дієве у суспільне життя; здатних до проявів пошукової діяльності, сміливих, активних і ініціативних. Широкоплінність контенту, яка насичує інформаційний простір зумовлює формування умінь критично аналізувати його, оцінювати і пошуково осмислювати. А здатність до пошуку, до пізнання нового формується ще у дошкільному віці, коли малюки починають пізнавати невідоме, досліджувати цікаві явища й предмети, способи взаємодії з навколишнім світом. З огляду на це, саме дошкільний вік є провідним у формуванні дослідницьких умінь дітей та розвитку у них дослідницьких здібностей.

У Державному стандарті дошкільної освіти зазначено, що «дитина виявляє стійкий інтерес до дослідницької діяльності як у проблемних ситуаціях, так і у вільній діяльності за допомогою власної сенсорної системи» [2]. Своїми концептуальними засадами Державний стандарт дошкільної освіти втілює прогресивні наукові підходи, нові погляди на роль дитини та педагога в освітньому процесі, форми організації дитячої життєдіяльності з формування у них здатностей до здійснення пошуку нових знань.

В основі дослідницьких умінь лежать здібності дитини до дослідництва. Дослідницькі здібності старших дошкільників визначаємо як індивідуально-психологічні особливості дитини 5-6 років, які проявляються в якісній пошуковій